

Водночас, розглядаючи тотальну цифровізацію, важливо мати на увазі, що такий ефект може мати і зворотню силу: цифрова трансформація в Україні здатна призвести до втрати роботи громадянами в окремих галузях та секторах. З іншого боку, саме цифровізація і створить нові напрями, які уже через декілька років одночасно з цифровізацією всіх сфер життя призведуть до того, що громадяни України та бізнес будуть усе більше потерпати від зростання кіберзлочинності. Тому держава має докласти всіх зусиль, щоб суспільство знало про існуючі ризики, а також змогла надати консультаційну і технологічну підтримку в упровадженні та використанні захищених інформаційно-комунікаційних систем, інфраструктур, платформ тощо.

У такому контексті заслуговує на увагу розробка національної моделі цифрової трансформації економічної діяльності окремих суб'єктів економіки, що передбачається у наступній частині монографії.

4.3. Національна модель цифрової трансформації економічної діяльності корпорацій і домогосподарств на ринках фінансових послуг

Цифрова економіка, як визначальна тенденція сучасності, зачіпає всі сфери економічної діяльності та буття людей. Проте як тренд розвитку світової економічної системи, вона по-різному впливає на окремі сфери. Міністр цифрової трансформації М. Федоров зазначав, що «цифровізація є важливою для економіки України, адже дозволить збільшити кількість нових робочих місць та досягти мінімум 4 % додаткового зростання ВВП на рік. Відкриття нових сегментів та галузей прискорить розвиток промисловості та бізнесу. Для українців цифровізація означає повний доступ до цифрової інфраструктури та якісних державних і соціальних послуг»⁶²⁶.

За визначенням Українського інституту майбутнього, «цифровізація (з англ. digitalization) – це впровадження цифрових технологій в усі сфери життя: від взаємодії між людьми до промислових виробництв, від

---

⁶²⁶ Федоров М. Цифровізація економіки дозволить досягти мінімум 4 % додаткового зростання ВВП на рік / Міністерство та Комітет цифрової трансформації України, прес-офіс міністерства. 2021. 2 лютого. URL : <https://thedigital.gov.ua/news/mihajlo-fedorov-cifrovizaciya-ekonomiki-dozvolit-dosyagti-minimum-4-dodatkovogo-zrostannya-vvp-na-rik>

Розділ IV. Основні вектори зміцнення фінансового простору в аспекті взаємозв'язку глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій

предметів побуту до дитячих іграшок, одягу тощо. Це перехід біологічних та фізичних систем у кібербіологічні та кіберфізичні (об'єднання фізичних та обчислювальних компонентів). Перехід діяльності з реального світу у світ віртуальний (онлайн)»⁶²⁷. Цифровізація на ринку фінансових послуг означатиме впровадження цифрових технологій у фінансову та страхову діяльність: від взаємодії між учасниками фінансового ринку до фінансового бізнесу, перехід фінансової та страхової діяльності з реального світу у світ віртуальний (онлайн).

Цифровими технологіями на ринках фінансових послуг є: роботизація та кіберсистеми; штучний інтелект; великі дані; бездокументарні технології, хмарні та туманні обчислення; біометричні, квантові технології; технології ідентифікації; блокчейн тощо (перелік постійно поповнюється). Ключові технології цифрових трансформацій наведено на рис. 4.2.

Рисунок 4.2 – Ключові технології цифрових трансформацій⁶²⁸

⁶²⁷ Україна 2030. Е-країна з розвинутою цифровою економікою. URL : https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html?fbclid=IwAR3-PesXJJWmFs5XPXHF1yHQ99JB Yi9A9IAgcm5KSIvc_pjUWo5rW8L_eKE#6-2-1

⁶²⁸ Там само.

Фінансовий простір України в умовах глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій

Цифровізація надає свої переваги для усіх секторів економіки, зокрема і ринків фінансових послуг. Так, її потенціал підтверджується у доповідях ОЕСР⁶²⁹. Технології, сучасні інтелектуальні програми та фінансові інновації в цифровій економіці можуть суттєво підвищити якість фінансових послуг, що надаються, і допомогти вирішити проблеми фінансового сервісу для усіх корпорацій і домогосподарств.

Цифрові трансформації на ринках фінансових послуг означають інтеграцію цифрових технологій у фінансову та страхову діяльність. Ця інтеграція приводить до ключових змін щодо поведінки учасників цих ринків, забезпечення цінності для фінансових установ, їх працівників і клієнтів, а також партнерів, досягнення економічних і соціальних цілей більш швидко та якісно.

Український інститут майбутнього дає визначення цифровим інфраструктурам – комплексу технологій, продуктів та процесів, що забезпечують обчислювальні, телекомунікаційні та мережеві можливості електронної взаємодії, обміну даними, сигналами тощо. Вони є основою цифрової економіки у сфері ринків фінансових послуг і поділяються на опорні (тверді) та сервісні (м'які)⁶³⁰.

«Опорна (тверда) інфраструктура включає такі її різновиди, як:

- фіксована інфраструктура широкопasmового доступу до інтернету: магістральні, дистрибуційні та локальні мережі, точки обміну трафіком тощо;

- мобільна інфраструктура зв'язку та широкопasmового доступу (3G, 4G, 5G);

- радіоінфраструктура (LoRaWan тощо) для проєктів Інтернету речей (сенсори, датчики тощо);

- радіоінфраструктура (насамперед Wi-Fi на регіональних рівнях);

- інфраструктура супутникового зв'язку;

- обчислювальна інфраструктура (зокрема, хмарну інфраструктуру);

- інфраструктура кібербезпеки.

Сервісна (м'яка) інфраструктура включає такі види інфраструктури:

- інфраструктура ідентифікації та довіри (citizen ID, Bank ID, mobile ID);

- інфраструктура відкритих даних;

---

⁶²⁹ The Organisation for Economic Co-operation and Development. URL : <https://www.oecd.org/>

⁶³⁰ Український інститут майбутнього. URL : <https://strategy.uifuture.org/>

Розділ IV. Основні вектори зміцнення фінансового простору в аспекті взаємозв'язку глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій

- інфраструктура державних послуг (e-government);
- інфраструктура інтероперабельності (API, стандарти європейської ISA);
- інфраструктура е-комерції та е-бізнесу (e-contract, e-invoicing, e-logistics);
- транзакційно-процесингова інфраструктура (онлайн-платежі, інструменти cashless, сервіси fintech);
- інфраструктура життєзабезпечення (цифрові медичні, освітнянські, транспортні, логістичні та інші системи, системи громадської безпеки);
- геоінформаційна інфраструктура (прив'язки цифрових даних до просторових об'єктів);
- промислові цифрові інфраструктури (Індустрія 4.0)⁶³¹.

Переваги цифровізації на рівні ринків фінансових послуг для корпорацій і домогосподарств полягають у такому:

- 1) економічний і соціальний ефекти від цифрових технологій для фінансового та інших секторів економіки;
- 2) підвищення якості життя усіх верств населення, насамперед за рахунок задоволення наявних і потенційних потреб;
- 3) зростання продуктивності фінансової та страхової діяльності на рівні окремих учасників ринків фінансових послуг;
- 4) виникнення нових форм і моделей фінансового та страхового бізнесу, що дозволить підвищити конкурентоспроможність фінансової та страхової діяльності;
- 5) підвищення прозорості фінансових операцій і забезпечення можливості їх моніторингу;
- 6) забезпечення просування фінансових послуг до світових масштабів.

Цифровізація суттєво впливає на зайнятість на ринках фінансових послуг, зокрема створює нові можливості для нових робочих місць. З іншого боку, необхідно зауважити, що вплив цифровізації на створення нових робочих місць є вельми суперечливим.

---

⁶³¹ Україна 2030. Е-країна з розвинутою цифровою економікою. URL : https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html?fbclid=IwAR3-PesXJJWmFs5XPXHF1yHQ99JB Yi9A9IAgcm5KSIvc_pjUWo5rW8L_eKE#6-2-1

Стрімкий розвиток цифровізації – це джерело не лише новітніх можливостей, але і серйозних проблем для всіх учасників ринків фінансових послуг. Так, у доповіді ОЕСР наголошується, що «цифрові технології можуть мати деструктивний характер, що в майбутньому негативно позначиться на продуктивності, зайнятості і добробуті ... ці технології також можуть витіснити з ринку праці працівників і посилювати диспропорції в рівні їх доступності та використання, що призведе до формування нового цифрового розриву і зростання нерівності»⁶³².

Важливою є систематизація основних напрямів розвитку цифрових трансформацій в економіці України, зокрема і на ринках фінансових послуг, з урахуванням перешкод і переваг її впровадження (рис. 4.3).

За дослідженнями Н. Ткачук, «електронні послуги в Україні запроваджено на різних порталах органів влади різних рівнів, з різними інтерфейсами, стандартами та засобами е-ідентифікації, що є вкрай незручним для громадян. Крім того, не було проведено належного реінжинірингу послуг при їх автоматизації та не забезпечено достатньої зручності. Відсутній єдиний підхід до реінжинірингу й запровадження е-послуг, а також не всі послуги є доступними через смартфон»⁶³³.

Цифровізацію на ринках фінансових послуг необхідно розглядати як інструмент, а не самоціль. Так, у «Цифровій адженді України»⁶³⁴ та Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України⁶³⁵ було сформульовано основні принципи цифровізації. Їх дотримання на ринках фінансових послуг є визначальним для формування і реалізації переваг, що дають цифрові технології, та користування такими перевагами.

---

⁶³² Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти / Центр Разумкова. URL : https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf

⁶³³ Ткачук Н. Діджиталізація фінансово-економічної сфери в Україні: стан та перспективи розвитку. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2022. № 3. С. 21–22. (С. 18–28).

⁶³⁴ Цифрова адженда України. Концептуальні засади. URL : <https://ucco.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>

⁶³⁵ Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 № 67-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>

**Розділ IV. Основні вектори зміцнення фінансового простору
в аспекті взаємозв'язку глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій**

Рисунок 4.3 – Узагальнена схема основних напрямків цифрової трансформації в економіці України⁶³⁶

⁶³⁶ Ткачук Н. Діджиталізація фінансово-економічної сфери в Україні: стан та перспективи розвитку. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2022. № 3. С. 22 (С. 18–28).

Отже, цифровізація повинна:

1) забезпечувати кожному учаснику ринків фінансових послуг рівний доступ до фінансових послуг та інформації, що надаються на базі інформаційно-комунікативних і цифрових технологій;

2) спрямовуватись на створення переваг у фінансовій та страховій діяльності. Це передбачає підвищення якості фінансових послуг, створення нових робочих місць, сприяння подоланню бідності, гарантування фінансової безпеки тощо;

3) бути інструментом економічного розвитку шляхом підвищення ефективності, продуктивності і конкурентоздатності фінансової та страхової діяльності завдяки використанню цифрових технологій. Це передбачає досягнення цифрової трансформації на ринках фінансових послуг, набуття ним нових конкурентних якостей і властивостей;

4) сприяти розвитку інформаційного суспільства та ЗМІ у сфері фінансової та страхової діяльності. Український контент сприятиме соціально-економічному розвитку країни;

5) орієнтуватись на інтеграцію з міжнародним, європейським і регіональним співробітництвом з метою інтеграції України до ЄС, виходу на світовий і європейські ринки фінансових послуг;

6) бути стандартизованою, адже це є найголовнішим чинником успішної реалізації цифровізації;

7) супроводжуватися підвищенням довіри до фінансових установ та економічної безпеки у цілому. «Інформаційна безпека, кібербезпека, захист персональних даних, недоторканність особистого життя та прав користувачів цифрових технологій, зміцнення та захист довіри у кіберпросторі є, зокрема, передумовами одночасного цифрового розвитку та відповідного запобігання супутнім ризикам, їх усунення та управління ними»⁶³⁷;

8) бути об'єктом комплексного управління у сфері ринку фінансових послуг. Органи-регулятори мають взяти на себе роль лідерів та експериментаторів, регуляторів і захисників, популяризаторів цифрових трансформацій на ринку фінансових послуг в Україні.

Основні принципи цифровізації економіки, які визначають її авангардний характер, наведено у табл. 4.5.

---

⁶³⁷ Україна 2030. Е-країна з розвинутою цифровою економікою. URL : https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html?fbclid=IwAR3-PesXJJWmFs5XPXHF1yHQ99JBYi9A9IAgcm5KSIvc_pjUWo5rW8L_eKE#6-2-1

**Розділ IV. Основні вектори зміцнення фінансового простору
в аспекті взаємозв'язку глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій**

Таблиця 4.5 – Основні принципи цифровізації
ринків фінансових послуг України

Принципи	Зміст
1	2
Доступність	Забезпечення кожному учаснику рівних можливостей доступу до фінансових послуг, інформації та знань, що пропонуються на основі інформаційно-комунікаційних технологій. Реалізація цього принципу можлива за наявності консолідації зусиль органів-регуляторів, бізнесу, громадськості. Усунення бар'єрів – основний фактор розширення доступу до глобального фінансового інформаційного середовища
Націленість	Спрямування на створення переваг (вигід) у наданні різноманітних фінансових послуг
Точки зростання	Економічне зростання завдяки приросту ефективності та збільшенню продуктивності фінансової та страхової діяльності від використання цифрових технологій. Такий приріст є можливим лише тоді, коли ідеї, дії, ініціативи і програми, що стосуються цифровізації, будуть повністю інтегровані в національні стратегії і програми розвитку фінансового сектору. Ключова мета цього принципу – досягнення цифрової трансформації видів економічної діяльності, їх нової якості й властивостей
Незалежність	Сприяння розвитку інформаційного суспільства, креативного середовища та креативних ринків фінансових послуг. За побудови відкритого інформаційного суспільства визначальна роль відводиться створенню, поширенню та збереженню змістовної частини, тобто контенту на різних мовах і форматах із належним визнанням прав авторів. Створення контенту, насамперед українського, має сприяти соціальному, культурному та економічному розвитку, формуванню інформаційного суспільства
Відкритість та співробітництво	Орієнтація на міжнародне, європейське та регіональне співробітництво з метою інтеграції України до ЄС, входження України в європейські і світові ринки фінансових послуг, співробітництво та взаємодія на національних ринках. Саме цифровізація має допомогти Україні інтегруватися з європейськими та глобальними системами через інформаційно-комунікаційні технології

1	2
Стандартизація	Посилення конкуренції, зниження витрат і вартості фінансових продуктів, що гарантує підтримку якості, збільшення ВВП країни. Розроблення і використання відкритих, функціонально сумісних недискримінаційних стандартів є базовим елементом розвитку та поширення цифрових технологій. Системи електронної комерції, біржових і фінансових ринків мають дотримуватися міжнародних та європейських стандартів
Довіра та зниження ризиків	Зміцнення довіри, кібербезпека, захист конфіденційності персональної інформації, недоторканість особистого життя та прав користувачів ІКТ є передумовою одночасного розвитку та безпеки цифровізації. Необхідність формування, розвитку і впровадження національної культури кібербезпеки є ключовими на шляху боротьби України з кіберзлочинністю
Сфокусованість і комплексність	Провідна роль державного управління і політикуму у розробленні, просуванні, впровадженні національних цифрових стратегій на ринках фінансових послуг. Державне регулювання та нагляд мають зосередитися на знятті бар'єрів на шляху до цифровізації країни, корегуванні вад ринкових механізмів, підтриманні добросовісної конкуренції, залученні інвестицій, розвитку цифрових ринків фінансових послуг з метою досягнення національних пріоритетів

Джерело: складено автором.

Цифрова епоха змінює підходи до ведення фінансового та страхового бізнесу, а також вимоги до інформаційних технологій у сфері ринку фінансових послуг: системі управління маркетингом, фінансовим сервісом і продажами; телефонії і месенджерам; системі документообігу та управління персоналом; облікових систем і безлічі інших корпоративних додатків⁶³⁸.

Цифрові технології, продукти та послуги, що нині вважаються інноваційними трендами розвитку ринків фінансових послуг, представлено у табл. 4.6 і табл. 4.7. Найважливішу роль при цьому відіграє FinTech.

⁶³⁸ Краус Н. М., Голобородько О. П., Краус К. М. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку. *Ефективна економіка*. 2018. № 1. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6047>

**Розділ IV. Основні вектори зміцнення фінансового простору
в аспекті взаємозв'язку глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій**

Таблиця 4.6 – Основні цифрові технології
на ринках фінансових послуг⁶³⁹

Вид продукту / послуги	Загальна характеристика
<i>FinTech</i>	Технологічні проекти в сфері фінансових сервісів, що вважаються одним із найперспективніших напрямків для стартапів, незважаючи на складності державного регулювання, з якими доводиться зіштовхуватись, працюючи за цим напрямком. Існує два основних види продуктів на базі FinTech. Перший, досить давно представлений на ринку, забезпечує софт і послуги фінансових сервісів, тобто використовує модель B2B. Другий активно розвивається останнім часом, орієнтований на кінцевого споживача, тобто охоплює ринок B2C, і прагне виконати вкрай амбітне завдання – скласти конкуренцію традиційним постачальникам фінансових послуг у боротьбі за масового клієнта
<i>LegalTech</i>	Цифрові технології в юридичній сфері фінансового бізнесу, що спеціалізуються на інформаційно-технологічному обслуговуванні професійної юридичної діяльності, а з кінця 2000-х років – і на наданні споживачам юридичних послуг з використанням інформаційних технологій. В останньому випадку може мати місце online-посередництво між замовником та юридичною фірмою або надання інструментів для юридичного самообслуговування, що виключають необхідність звернення до професійних юристів. Крім того, можна говорити про рух legal tech, метою якого є перегляд традиційних поглядів на вирішення юридичних питань шляхом впровадження сучасних інформаційних технологій у сфері правових послуг на ринках фінансових послуг
<i>InsurTech</i>	InsurTech (сфера новітніх страхових технологій) відведено велике місце на фінансово-технологічній арені. InsurTech – це впровадження інноваційних рішень, покликаних максимізувати ефективність використання нових технологій на страховому ринку. InsurTech – це з'єднання і взаємопроникнення традиційного поняття страхування з новітніми технологіями за аналогією з поняттям FinTech. InsurTech дає можливість змінити «правила гри» для страховиків, дозволяючи впроваджувати інновації, підвищувати актуальність пропозицій і зростати. InsurTech отримує фінансування поряд з інвестиціями в FinTech-сектор. Великі можливості InsurTech приховуються не в тому, щоб надати існуючим страховим продуктам цифрову форму, а в тому, щоб докорінно змінити продукт або процес укладення договору на його надання з метою на порядок поліпшити якість обслуговування клієнта

⁶³⁹ Краус Н. М., Голобородько О. П., Краус К. М. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку. *Ефективна економіка*. 2018. № 1. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6047>

Таблиця 4.7 – Цифрові продукти та послуги як інноваційні тренди сучасного ринках фінансових послуг⁶⁴⁰

Вид продукту / послуги	Загальна характеристика
1	2
<i>BlockChain</i>	У перекладі з англ. blockchain або block chain – вибудований за певними правилами безперервний послідовний ланцюжок блоків, що містять інформацію. Але краще давати визначення виходячи з призначення технології блокчейн. Блокчейн був спроектований у рамках вирішення цілком конкретного завдання, а саме – як побудувати децентралізовану (без єдиного центру управління) фінансову систему, коректність роботи якої могла б перевірити будь-яка людина. На основі цього можна визначити блокчейн як спосіб зберігання і узгодження бази даних, копія якої є у кожного учасника
<i>Digital marketing</i>	Це використання різних способів просування продукту в широкі маси з використанням цифрових каналів. Digital Marketing – це сукупність інструментів просування, при яких задіяні цифрові канали. Він не тотожний інтернет-маркетингу, оскільки включає в себе такі канали, як телебачення, радіо і навіть зовнішня реклама. Інтернет-маркетинг еволюціонував в цифровий (digital) маркетинг, в якому використовуються комплексні методи on-line-стратегії, розробки сайтів та мобільних додатків, креативу і копірайтингу, контекстної реклами і SMM, а також інших інтерактивних продуктів. Найбільш популярні форми цифрових каналів: пошукове просування; контекстна і тизерна реклама; медійна і банерна; просування в соціальних медіа і блогах; створення мобільних додатків для смартфонів, планшетів та інших носіїв; вірусна реклама
<i>CRM&BPM</i>	CRM – система для продажу: готові процеси для управління всіма типами угод. Bpm'online CRM об'єднує можливості системи управління взаємовідносинами з клієнтами (CRM) та системи управління бізнес-процесами (BPM). Це перше прикладне рішення, розроблене на платформі bpm'online

⁶⁴⁰ Краус Н. М., Голобородько О. П., Краус К. М. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку. *Ефективна економіка*. 2018. № 1. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z= 6047>

**Розділ IV. Основні вектори зміцнення фінансового простору
в аспекті взаємозв'язку глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій**

Продовження таблиці 4.7

1	2
<i>Grid технології</i>	Grid обчислення – це географічно розподілена інфраструктура, яка об'єднує множину різних типів, доступ до яких користувач може отримати з будь-якої точки, незалежно від місця їх розміщення. Grid надає колективний розподілений режим доступу до ресурсів і до зв'язаних з ними послугами в рамках глобально-розподілених організацій (підприємства, які спільно використовують глобальні ресурси, бази даних, спеціалізоване програмне забезпечення).
<i>Digital- страхування</i>	Digital стратегія в страхуванні – це не лише інтернет-продажі, а трансформації всього бізнесу в напрямі роботи з електронним полісом. Digital-страхування дозволяє страховим компаніям знизити витрати, підвищити швидкість обслуговування клієнтів. Споживачі мають можливість отримати своєчасні оновлення щодо змін у страховій політиці компанії. Діджиталізація забезпечує стандартизацію і покращує якість відповідей і послуг, що надаються. Значною перевагою Digital-страхування є присутність соціальних мереж, що сприяє поліпшенню якості обслуговування та налагодженню тісного зв'язку між страховою компанією та клієнтом. За умови придбання поліса через страхового посередника є ризик невнесення останнім страхової премії та, як наслідок, договір страхування не вступає в силу. Швидкість обробки даних та врегулювання претензій – ще одна перевага Digital-страхування. Адаптація до цифрового формату має позитивне значення як для страховика, так і для клієнта. Адже всі етапи страхування, починаючи від подання заяви і закінчуючи врегулюванням претензій, проходять значно швидше. Застосування хмарних платформ зменшує ймовірність допущення помилок, а сам процес стає відкритим й дає можливість прослідкувати стан врегулювання претензій

О. Колодізев і О. Лозинська сформували тримірну структуру ринків фінансових послуг за цифровізації економічних процесів і розвитку FinTech (рис. 4.4).

Фінансовий простір України в умовах глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій

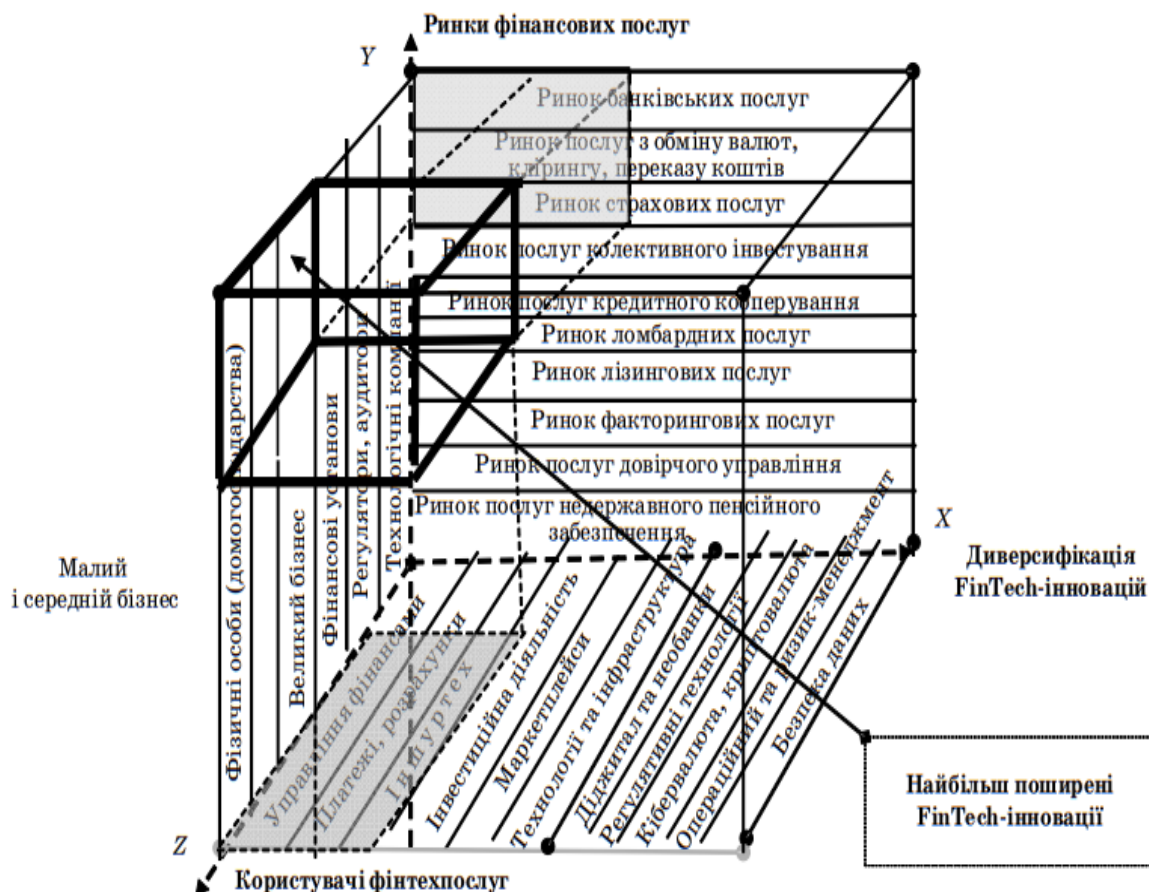

Рисунок 4.4 – Тримірна модель ринків фінансових послуг в умовах діджиталізації⁶⁴¹

Перевагами такої моделі, на думку авторів, є:

- 1) визначення горизонтального (декілька фінансових послуг для кожного сегменту їх споживачів) та вертикального ринку (одна фінансова послуга для багатьох сегментів ринку) для кожної фінансової послуги;
- 2) позиціонування цифровізації на ринку фінансових послуг, що разом із сегментуванням користувачів фінансових послуг дасть можливість розробити ефективні маркетингові стратегії для фінансових корпорацій – професійних учасників ринку фінансових послуг»⁶⁴².

Останніми роками українські ринки фінансових послуг досягнули суттєвого прогресу у реалізації реформ та закладанні підвалин для надійнішого майбутнього. Покращення показників фінансової та страхової діяльності сприятимуть розвитку економіки держави. Заходи

⁶⁴¹ Колодізев О., Лозинська О. Особливості визначення та структуризації ринку фінансових послуг в умовах діджиталізації економіки. *Банківська справа*. 2022. № 2. С. 54 (С. 41–57).

⁶⁴² Там само.

Розділ IV. Основні вектори зміцнення фінансового простору в аспекті взаємозв'язку глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій

щодо підвищення міцності та продуктивності в фінансовій та страховій справі також можуть підвищити прозорість і розширити доступ до капіталу для корпорацій та домогосподарств. Цифрові технології радикально видозмінили усі фінансові відносини в українському суспільстві.

На кінець 2021 року кількість учасників небанківського фінансового ринку зменшилася до 1 893 з 1 910. Кількість банків становила 71 (рис. 4.5).

Рисунок 4.5 – Кількість учасників ринків фінансових послуг у 2020–2021 рр.⁶⁴³

За даними НБУ⁶⁴⁴, упродовж грудня 2021 року було зареєстровано 23 нових гравців небанківського сегменту ринку фінансових послуг – 11 фінансових компаній, 1 ломбард, 1 лізингову компанію, 4 страхових брокерів та 6 колекторських компаній. Водночас з реєстрів виключено 40 учасників ринку: 15 фінансових компаній, 1 страховик, 9 ломбардів, 4 кредитні спілки та 4 лізингові компанії залишили ринок добровільно, а 7 фінансових компаній було виключено примусово.

Станом на кінець 2021 року на небанківському ринку працювало 142 non-life-страховики (було 143) та 13 life-страховиків (кількість не змінилася), 261 ломбард (було 269), 278 кредитних спілок (було 282), 137 лізингових компаній (було 140), 935 фінансових компаній (було 946), 65 страхових брокерів (було 61) та 62 колекторські компанії (було 56).

⁶⁴³ Колодізев О., Лозинська О. Особливості визначення та структуризації ринку фінансових послуг в умовах діджиталізації економіки. *Банківська справа*. 2022. № 2. С. 54 (С. 41–57).

⁶⁴⁴ Офіційний сайт Національного банку України. URL : <https://bank.gov.ua/>

Фінансовий простір України в умовах глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій

Крім того, на ринку визнано 25 банківських груп та 23 небанківські фінансові групи. Так, у грудні визнано небанківську фінансову групу «PrimoCollect (Прімоколект)» та припинено визнання небанківської фінансової групи «ІНЕКО»⁶⁴⁵.

На платіжному ринку функціонує 36 національних платіжних систем та 15 міжнародних платіжних систем.

Усі фінансові корпорації на ринках фінансових послуг підпадають під державне регулювання, під яким варто розуміти комплекс заходів із регулювання та нагляду за діяльністю його учасників з метою забезпечення стабільності функціонування цього ринку та найповніше врахування інтересів споживачів фінансових послуг.

Водночас варто зважати на те, що «нові фінансові інструменти, наприклад, віртуальні активи, ставлять під загрозу існування традиційної фундаментальної фінансової моделі. Хоча цифрові фінансові технології спрощують і прискорюють багато бізнес-процесів, вони вимагають від користувачів фінансової та цифрової обізнаності. Необхідно покращити державний нагляд і забезпечити інтереси суспільства в отриманні надійних інструментів оплати та зберігання цінностей»⁶⁴⁶.

Цифрові фінансові послуги, онлайн-платформи та цифрові канали комунікації з клієнтурою фінансових установ вимагають нових підходів до оцінювання цифровізації фінансових установ, визначення рівня конкурентоспроможності, сильних і слабких сторін фінансових корпорацій.

Поширення цифровізації є шляхом до економічної прозорості та збільшення податкових надходжень. Упровадження і розвиток інноваційних фінансових продуктів має бути відображено у стратегії кожної фінансової установи. Цифровізація має стати головною рушійною силою розвитку ринку фінансових послуг та підвищити рівень довіри споживачів, зробивши цей ринок більш прозорим.

За даними Citi Group⁶⁴⁷, цифровізація допомагає заощаджувати до половини операційних витрат за рахунок впровадження технологій, що зменшать кількість робочих місць та офісів та робочих місць.

---

⁶⁴⁵ Офіційний сайт Національного банку України. URL : <https://bank.gov.ua/>

⁶⁴⁶ Реверчук С. К., Творидло Л. І. Особливості розвитку та державного регулювання ринку банківських послуг України в умовах цифровізації. *Економічний простір*. 2022. № 179. С. 13 (С. 12–18).

⁶⁴⁷ Citi Group. URL : <https://www.citigroup.com/citi/about/countries-and-jurisdictions/ukraine.html>

Розділ IV. Основні вектори зміцнення фінансового простору в аспекті взаємозв'язку глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій

Дослідження Accenture показує, що найбільш просунуті у плані цифровізації банки збільшують рентабельність капіталу в середньому на 0,9 %. Банки, які не використовують автоматизацію бізнес-процесів, знизили цей показник у середньому на 1,1 %⁶⁴⁸. На думку вчених, цей розрив буде збільшуватися зі зростанням можливостей цифровізації у технологічному сенсі.

Як відомо, нині в Україні найінноваційнішими банківськими установами є: «ПриватБанк», «АльфаБанк», «Райффайзен банк Аваль» та «ОТП Банк». Ці установи більше 10 років відрізняються серед інших учасників ринку фінансових послуг за наданням інноваційних фінансових продуктів. Найбільш вдалими прикладами впровадження цифровізації на ринку фінансових послуг України є Приватбанк (система Приват24) і Універсал Банк (система Монобанк).

В Україні процес цифровізації ринку фінансових послуг відбувається за патронату НБУ, що знаходить прояв у відповідних нормативно-правових актах і законодавчій ініціативі (наприклад, за підготовки законодавства й імплементації правил PSD2, а також реалізації концепції відкритого банківського обслуговування на ринку фінансових послуг). Найприбутковіші банки України 2021 року зображено на рис. 4.6.

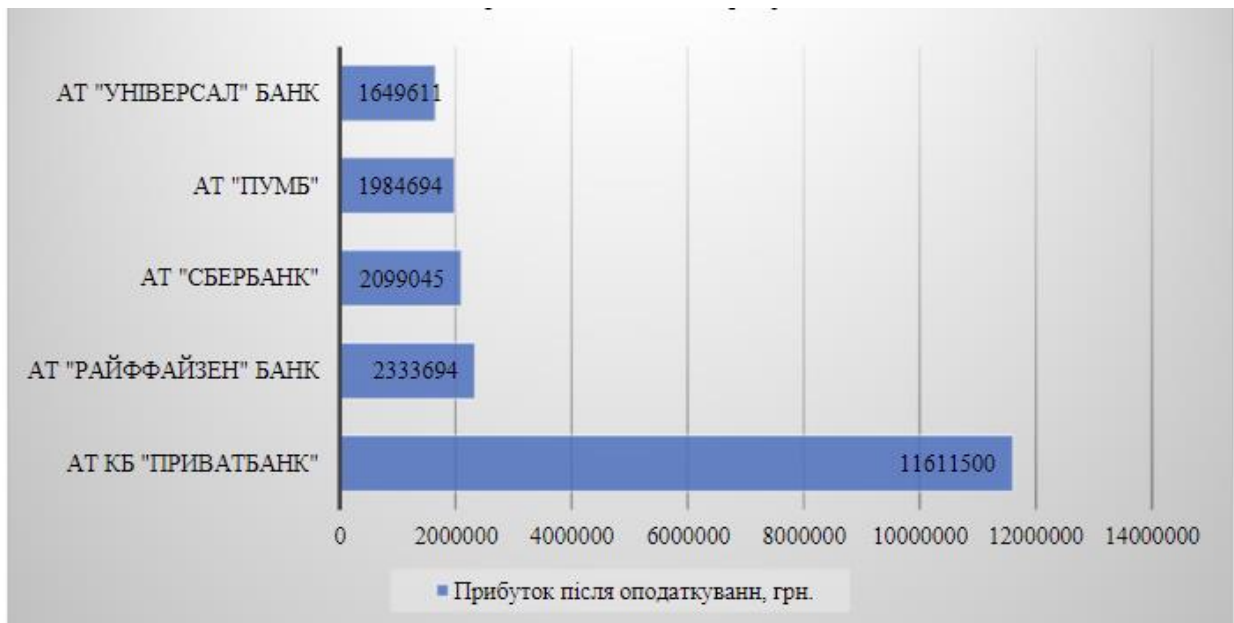

Рисунок 4.6 – Найприбутковіші банки в Україні 2021 року⁶⁴⁹

⁶⁴⁸ Khanboubi, F., Boulmakoul, A. (2019). Digital transformation in the banking sector: Surveys exploration and analytics. *Int. J. Inf. Syst. Chang. Manag.*, 11, 93–127.

⁶⁴⁹ Реверчук С. К., Творидло Л. І. Особливості розвитку та державного регулювання ринку банківських послуг України в умовах цифровізації. *Економічний простір*. 2022. № 179. С. 14 (С. 12–18).

Фінансовий простір України в умовах глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій

На думку О. Степаненко, для досягнення поставлених цілей розвитку цифровізації ринку фінансових послуг необхідно виконати такі завдання:

- «розвиток єдиного цифрового простору ринку фінансових послуг;
- інтеграція єдиного цифрового простору ринку фінансових послуг з інформаційними системами бізнес-організацій, органів державного управління;
- використання фінансовими установами централізованої архітектури автоматизованих фінансових систем;
- створення умов для використання фінансовими установами аутсорсингу в сфері інформаційних технологій;
- широке впровадження клієнтоорієнтованих технологій і рішень, таких як контакт-центри та системи підтримки взаємовідносин з клієнтами»⁶⁵⁰.

Аналізуючи підходи Ж. Довгань, варто зазначити, що відкрите обслуговування клієнтів має важливе значення для розвитку вітчизняної фінансової системи. Які еталон або зразок варто взяти до уваги приклад орен-банкінгу країн ЄС. Передусім банки мають зосередитися на своїх сильних сторонах, зокрема іміджі надійного партнера, якому можна довіряти для того, щоб вижити у конкурентній боротьбі на ринку фінансових послуг ⁶⁵¹.

Дійсно, роль банків на ринках фінансових послуг в умовах цифровізації є найбільшою. Так, МоноБанк є найяскравішим прикладом віртуальної фінансової установи, яка не є банком традиційного формату. Поширення необанків як новітньої форми фінансової та страхової діяльності пов'язане із прискореним розвитком інтернет-технологій та появою нового покоління клієнтів, що економлять свій час і віддають перевагу управлінню власними фінансовими ресурсами дистанційно. Власне, сам МоноБанк функціонує на мобільних пристроях,

---

⁶⁵⁰ Степаненко О. П. Перспективні напрями цифрової трансформації в контексті розбудови цифрової економіки. *Моделювання та інформаційні системи в економіці* : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; редкол. : В. К. Галіцин (голов. ред.) та ін. Київ : КНЕУ, 2017. № 93. С. 120 (С. 120–131).

⁶⁵¹ Довгань Ж. М. Розвиток банківських екосистем: ризики і перспективи. *Інноваційна економіка*. 2019. № 5–6. С. 158–164. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2019_5-6_23

Розділ IV. Основні вектори зміцнення фінансового простору в аспекті взаємозв'язку глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій

а його мобільні додатки роблять максимально зручним управління коштами. Ця діяльність провадиться за ліцензією Universal Bank як частини Групи TAS. 2021 року проєкт одержав номінацію PaySpace Magazine Awards як «Кращий український FinTech-стартап», а 2018 року – FinAwards як переможець у номінації Neobank of the Year.

Для ринків фінансових послуг України основними проблемами є досі недосконала нормативно-правова база, потреба у великих інвестиціях й інші аспекти, що гальмують упровадження та зменшують прибутковість фінансових установ, які повністю засновані на цифрових технологіях.

Без розумної трансформації цифровізації інвестиційний сегмент ринку приречено на провал унаслідок зростаючої складності обладок і шахрайських схем, а також і зростаючої конкуренції на ринках фінансових технологій. Без відповідного програмного забезпечення для виявлення проявів шахрайства фінансові установи не можуть точно знати, чи шукають вони перспективні стартапи. Вони здійснюють інвестування у власні спеціалізовані системи кіберзахисту та виявлення шахрайства. Ці системи включають елементи машинного навчання та штучного інтелекту, а точність їх результатів повною мірою залежить від якості програмної реалізації і обчислювальних модулів⁶⁵².

На ринках фінансових послуг України, який уже мав найбільшу частку цифрових користувачів у Європі, з початком пандемії COVID-19 зафіксовано зростання на 24 % користувачів, які уперше використовували цифрові технології. Кількість таких дистанційних цифрових платежів підвищилась на близько 52 %, коли було введено заходи фізичного дистанціювання⁶⁵³.

Уже до пандемії COVID-19 було зрозуміло, що перехід до надання фінансових послуг через відділення та філії до онлайн-торгівлі розвивається досить стрімко, а пандемія лише прискорила цей тренд. Деякі з новітностей, що вже були доступні клієнтам фінансових корпорацій, зокрема безконтактні форми фінансової та страхової діяльності і

---

⁶⁵² Кузьменко О. В., Овчаренко В. О. Тенденції розвитку сучасних банківських технологій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип. 24, ч. 2. С. 98–103.

⁶⁵³ Гудіма Т. Економіко-правові особливості реалізації грошово-кредитної політики в кризовий період (на прикладі пандемії COVID-19). *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 4. С. 70–75. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.4.11>

Фінансовий простір України в умовах глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій

платежі, стали привабливішими за соціальне дистанціювання, що стало нормою. У цьому самому контексті на європейських ринках фінансових послуг від початку пандемії кількість користувачів цифрових послуг зростає на 22 %.

За оцінками порталу «Мінфін»⁶⁵⁴, нині найстійкішими учасниками ринку фінансових послуг є банки, зокрема Райффайзен Банк Аваль (4,72), Укрсиббанк (4,37), Креді Агріколь Банк (4,31) і ОТП Банк (4,15). Лідерами народного рейтингу є Монобанк (рейтинг – 29,3), Альфа-банк (20,6), Абанк (20,3) (рис. 4.7).

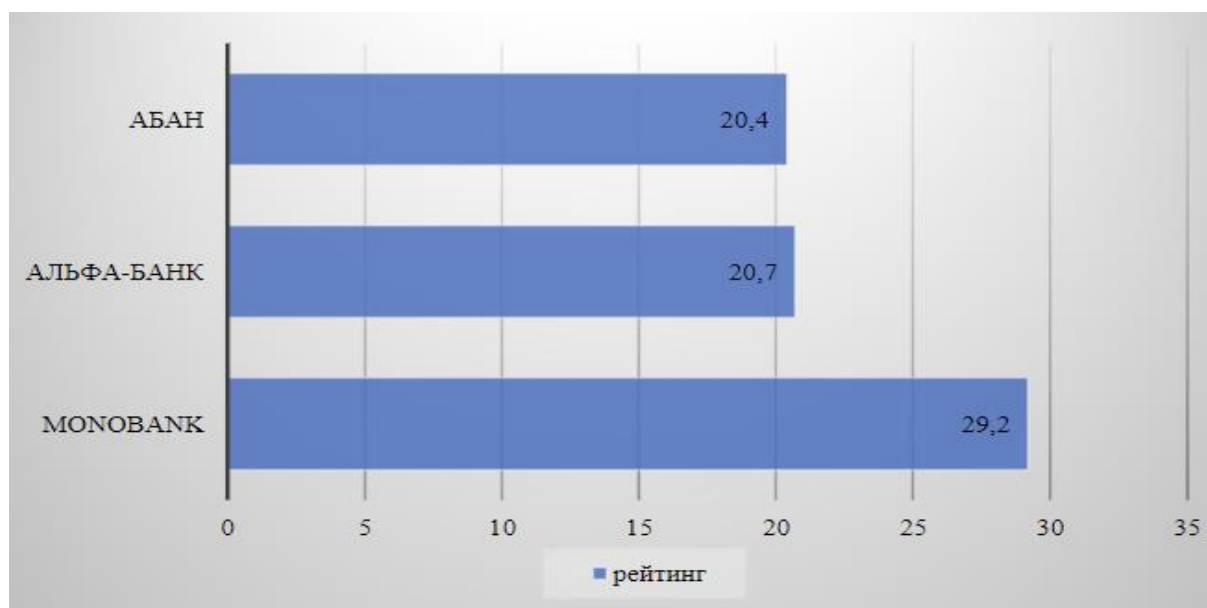

Рисунок 4.7 – Лідери народного рейтингу фінансових корпорацій України 2021 р.⁶⁵⁵

Законодавство у сфері ринків фінансових послуг має адекватно виражати внутрішню природу цього ринку як системи, створювати юридичні умови для підтримки його стійкості та водночас налагоджувати різні механізми гнучкого реагування на ендогенні та екзогенні шоки та дисбаланси. Ключовими факторами, що сприяють вирішенню цього важливого завдання, є: «поступова гармонізація національного законодавства, особливо з законодавством європейських країн, розвиток правового регулювання фінансових відносин

⁶⁵⁴ Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/coun>

⁶⁵⁵ Реверчук С. К., Творидло Л. І. Особливості розвитку та державного регулювання ринку банківських послуг України в умовах цифровізації. *Економічний простір*. 2022. № 179. С. 12–18.

Розділ IV. Основні вектори зміцнення фінансового простору в аспекті взаємозв'язку глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій

усередині країни, коли здійснюється імперативне регулювання центральним банком або іншим державним органом»⁶⁵⁶.

Потрібно розглянути деякі новації Закону України «Про фінансові послуги та фінансові компанії»⁶⁵⁷, який було спрямовано на модернізацію та подальший розвиток вітчизняного ринку фінансових послуг, зокрема і платіжних. Положення цього нормативного документа сприяють розвитку фінансових технологій у фінансовому секторі, встановлюють правила надання фінансових послуг в Україні та вимоги до постачальників цих послуг, підвищують безпеку та ефективність їх надання, збільшують кількість постачальників фінансових послуг та впорядковують їх діяльність. Законопроект базується на чинних вимогах з урахуванням нормативних актів ЄС, зокрема директиви про платіжні послуги (PSD2) та директиви про електронні гроші (EMD).

Можливості для нових учасників та клієнтів вийти на ринки фінансових послуг сприятимуть формуванню конкурентного середовища. Вони зможуть отримувати новий асортимент послуг за нижчою ціною та кращої якості. Планується, що буде запущено відкриту систему ринків фінансових послуг із об'єднанням різноманітних постачальників фінансових послуг і технологічних платформ в одну платіжну екосистему.

За аналітичними даними UAFIN TECH 2021, «фінансово-технічна сфера в Україні активно розвивається: 40 % наявних ролей можуть бути замінені штучним інтелектом; щорічно створюється 500+ нових стартапів; 55,2 % операцій із платіжними картками – безготівкові; 53,6 % підприємств фінансуються власним коштом; 72 % фінансових компаній базуються у Києві; 52 % компаній працюють на міжнародному ринку; кількість компаній у сфері платіжних послуг та грошових переказів зросла на 14 %»⁶⁵⁸.

---

⁶⁵⁶ Беззуб Р. Ю. Проблеми розвитку необанків в Україні. *Розвиток банківських послуг та інновацій в цифровій економіці* : матеріали наук.-практ. інтерн.-конф. студ. аспір. і молод. вчених, м. Київ, 14 квітня 2019 року. К., 2019. С. 57–59.

⁶⁵⁷ Про фінансові послуги та фінансові компанії : Закон України від 14.12.2021 № 1953-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>

⁶⁵⁸ Держбанк у лідерах: які банки були найбільш прибутковими за половину 2021 року. *Економічна правда*. 2021. URL : <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2021/08/6/676635>

Фінансовий простір України в умовах глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій

За умов цифровізації та поширення FinTech особливого значення набувають криптовалюти. Розглянемо більш детально сучасні тенденції розвитку криптографічних технологій, що базуються на децентралізованих базах даних і можливостях їх впровадження у сферу фінансових послуг як на рівні державних фінансових регуляторів, так і приватних рішень.

Відносно нові криптовалютні ринки фінансових послуг є предметом спеціальних досліджень у сучасних умовах фінансових технологій у фінансових послугах. Криптовалюти приводять до нових викликів для ринків фінансових послуг України, оскільки НБУ як мега-регулятор, так і інші органи-регулятори не можуть контролювати їх емісійні операції та обіг. Деякі економісти та правовики асоціюють криптовалюти із відмиванням брудних грошей, а інші – із новітніми трансформаціями у реалізації комерційних фінансових операцій. Як вважають С. Реверчук і О. Творило, «регуляторні реакції на криптовалюту в Україні двоякі: по-перше, обережність; по-друге, необхідно підходити до цього на основі її функції чи використання»⁶⁵⁹.

Поняття електронних грошей в Україні визначено Постановою Правління НБУ «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань регулювання випуску та обігу електронних грошей» від 04.11.2010 № 481⁶⁶⁰.

Криптовалютою є незалежна від центрального банку цифрова валюта, в якій задля регулювання використовуються методи шифрування грошових одиниць і перевірка переказу коштів. У сучасних умовах цифрової трансформації економіки і за впровадження клієнтоорієнтовного підходу фінансові корпорації мають вивчати та розробляти всі потенційно можливі варіації диверсифікації їх діяльності, що має супроводжуватися відповідними нормативно-правовими актами.

За даними американської аналітичної компанії Chainalysis, «у 2021 році Україна посідала четверту позицію у рейтингу глобального індексу сприйняття криптоактивів. За оцінками Міністерства цифрових

---

⁶⁵⁹ Реверчук С. К., Творило Л. І. Особливості розвитку та державного регулювання ринку банківських послуг України в умовах цифровізації. *Економічний простір*. 2022. № 179. С. 12–18.

⁶⁶⁰ Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань регулювання випуску та обігу електронних грошей : Постанова Правління НБУ від 04.11.2010 № 481. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10#Text>

**Розділ IV. Основні вектори зміцнення фінансового простору
в аспекті взаємозв'язку глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій**

трансформацій, орієнтовний щоденний обіг криптовалюти в Україні становить приблизно 1 млрд грн, а 2020 року ми увійшли до топ-10 країн із найбільшим заробітком на Bitcoin»⁶⁶¹.

За аналітичними даними глобальної сервісної IT-компанії Triple-A, у світі Україна посідає перше місце за рейтингом з найбільшою питою вагою власників криптовалюти (табл. 4.8). Наразі за кількістю власників криптовалют Україна посідає 9-те місце – 5,57 млн осіб, а найбільша кількість власників криптовалюти – в Індії (100,68 млн осіб) та США (27,47 млн)⁶⁶².

Таблиця 4.8 – Питома вага власників криптовалюти у населенні країн

Країни	Частка, %
Україна	12,6
Російська Федерація	11,8
Венесуела	10,2
Сінгапур	9,0
Кенія	8,6
США, Індія, В'єтнам	>5,0
39 країн світу (зокрема Великобританія, Республіка Білорусь, Канада, Німеччина, Польща)	2,0–5,0
73 країни світу (зокрема Франція, Швейцарія, Японія, Нова Зеландія)	1,0–2,0

2021 року в Україні працювало близько 20 криптобанкоматів. Українці можуть обмінювати грошові кошти на криптовалюту на спеціалізованих криптобіржах, платіжних сервісах і онлайн-обмінниках за допомогою банківської картки або без неї.

У рейтинг найкращих криптобірж від порталу CoinMarketCap потрапили лише дві українські біржі – Kuna и BTC Trade UA. Першу біржу було засновано 2016 року українським бізнесменом М. Чобаняном.

⁶⁶¹ Дмитренко Н. А. Розвиток криптовалюти в Україні: Проблеми та перспективи розвитку бізнесу в Україні : матеріали II Міжнародної наук.-практ. конф. молодих вчених і студентів, м. Львів, 25 січня 2022 р. : тези доповідей. Львів : Львівський торговельно-економічний університет, 2022. С. 273 (С. 272–274). URL : http://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/pidrozdily/Naukovo_Doslidna_Chastyna/Docs/2022_Zbirnik_konferenciji_2022.pdf#page=272

⁶⁶² Унінець-Ходаківська В. П. Цифрова трансформація ринку фінансових послуг в контексті розвитку FİNTECH-індустрії. *Наукові перспективи*. 2022. № 10 (28). С. 208–218.

Фінансовий простір України в умовах глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій

Вона пропонує більше 30 торгових пар. 2020 року Kuna запустила торги токенизованими паливними талонами A95X і DieselX, а також бета-версію криптогривні (перша емісія становила 1 млн токенів UAX). Другу біржу – BTC Trade UA – було створено 2014 року у Дніпрі програмістом Б. Чайкою. Вона пропонує 23 валютні пари, зокрема українську криптовалюту Karbowanec (KRB)⁶⁶³.

Цифрові тренди (тенденції) на ринках фінансових послуг – це напрями розвитку цифрових технологій (рис. 4.8). Аналіз таких трендів дає змогу прогнозувати розвиток конкурентного ринку у майбутньому.

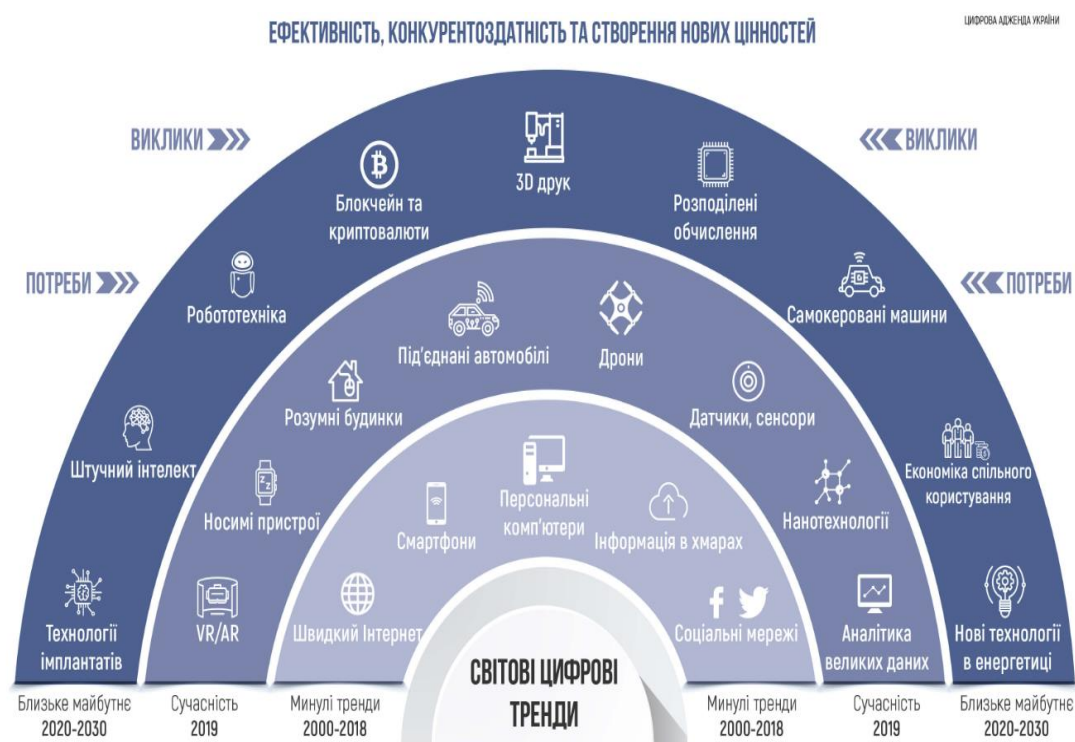

Рисунок 4.8 – В основі цифрових трансформацій – цифрові тренди⁶⁶⁴

Як зазначалось вище, значну роль у цифровій трансформації ринків фінансових послуг відіграє ФінТех. Він являє собою відносно нову сферу світової економіки і фінансового ринку, а в економічній літературі набув поширення у 1990-тих рр. разом із мережею «Інтернет». Значного розвитку він набув після світової кризи 2008 року, що примусило країни до швидкої адаптації до вимог нового світу.

⁶⁶³ Як працює український ринок криптовалют і що за неї можна придбати. URL : <https://juscutum.com/tpost/4jj8r6ij71-yak-pratsyu-ukranskii-rinok-kriptovalyut>

⁶⁶⁴ Цифрова адженда України. Концептуальні засади. URL : <https://ucco.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>

**Розділ IV. Основні вектори зміцнення фінансового простору
в аспекті взаємозв'язку глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій**

Згодом пандемія COVID-19 привела до збільшення користувачів мобільних смартфонів, а також зростання електронної комерції, що, власне, спричинило швидку цифровізацію у світі і в Україні зокрема (табл. 4.9).

Таблиця 4.9 – Вплив світової пандемії COVID-19
на зростання ФінТех⁶⁶⁵

У світі	В Європі	В Україні
Обсяг цифрових платежів 2019 року становив 4,1 трлн дол. США, 2020 року прогнозується у 4,8 трлн дол. США, 2023 року – 6,7 трлн дол. США	Ринок цифрових платежів сягне рекордного обсягу у 802 млрд дол. США 2020 року та становитиме 9,9 %-ве зростання порівняно з попереднім роком. За прогнозами до 2023 року, ринок сягне позначки 1 трлн дол. США. Обсяг цифрових платежів 2019 року становив 4.1 трлн дол. США, 2020 року прогнозується у 4,8 трлн дол. США, 2023 року – 6,7 трлн дол. США	Загальна кількість безготівкових операцій та операцій з отримання готівки з використанням платіжних українських карток у I кв. 2020 року становила 1385,3 млн шт., а їх сума – 920,5 млрд грн. Порівняно з аналогічним періодом 2019 року кількість операцій зросла на 24,5 %, а сума – на 15,6 %
Чатботи допоможуть заощадити банкам 7,3 млрд дол. США до 2023 року	За 2016–2019 роки кількість онлайн-платежів в Європі зросла на 30 %. За прогнозами аналітиків, 2020 року за допомогою електронної комерції буде здійснено до 90 % трансакцій, а користувачів онлайн-сервісів буде близько 705 млн осіб	За I кв. 2020 року переважали безготівкові операції – 1183,2 млн шт. (85,4 % усіх операцій), а сума – 503 млрд грн 54,6 %, за період попереднього року показник становив 49,7 %
Загальні активи компаній, що займаються цифровим управлінням капіталом у галузі ритейлу, за прогнозами, досягнуть 600 млрд дол. США до 2022 року	Спровоковане пандемією COVID-19 дистанціювання та самоізоляція призвели до зростання на 72 % щотижня використання в Європі застосунків ФінТех	За даними АТ «ПриватБанк», за перші 4 тижні карантину в Україні кількість щоденних операцій зі зняття готівки з карт у касах банку знизилася в 4,5 раза (з 137 до 31 тис. операцій на день). Також українці вдвічі рідше стали знімати готівку в банкоматах ПриватБанку – кількість таких операцій знизилася, якщо порівнювати з початком березня, з 2,7 млн до 1,3 млн операцій на добу

⁶⁶⁵ Безпалій Р. В. Фінтех-інновації: передумови становлення та сучасні тенденції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 2. С. 44–49.

Фінансовий простір України в умовах глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій

«Український ринок фінтеху 2019 року абсолютно трансформувалася традиційні банки та перевів низку сервісів у мобільні додатки. За прогнозами, до кінця 2020 року очікувалось стрімке зростання і розвиток таких напрямів, як відкритий банкінг, небанкінг, діджиталсервіси та спрощення аутентифікації користувачів»⁶⁶⁶. 2020 р. у сфері ФінТех зростає кількість стартапів, що були спрямовані на спрощення надання фінансових послуг для клієнтів різних секторів економіки⁶⁶⁷ (табл. 4.10).

Таблиця 4.10 – Основні продукти ФінТех на ринках фінансових послуг 2020 р.⁶⁶⁸

Продукти	Опис
1	2
Todobank	Мобільний банк, послуги якого доступні клієнтам дистанційно. Завдяки функціональним додатком є можливість здійснювати швидкі перекази і платежі, змінювати ліміти на розрахунки, контролювати фінанси і навіть замовляти й отримувати платіжні картки. Зараз банк працює за ліцензією українського АТ «Мегабанк»
MOSST	Сучасний інструмент на ринку грошових переказів, що дозволяє здійснювати грошові перекази, використавши тільки номер мобільного телефону або електронну пошту, платити за товар у касах торгових точок за допомогою штрих-коду, створеного в мобільному додатку, а також використовувати торговий еквайринг і прийом платежів за картами Visa й MasterCard
PayLastic	Додаток, що приймає платежі за картами, використовуючи месенджери та розрахований для малого бізнесу, який не може дозволити собі встановити POS-термінал. Він розрахований для бізнесу, що бажає збільшити продажі товарів і послуг, використовуючи безконтактні розрахунки через чат-ботів
Finik.Pro	Розробка програмного забезпечення для банківських і небанківських ФінТех-рішень, послугами якого сьогодні користуються державні банки «Укргазбанк» і «Альфа-Банк». Платформа допомагає дистанційно відкривати IBAN рахунки, безпечно проходити багаторівневу систему перевірки, підключати та відключати додаткові послуги в режимі онлайн

⁶⁶⁶ Безпалій Р. В. Фінтех-інновації: передумови становлення та сучасні тенденції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 2. С. 44–49.

⁶⁶⁷ Офіційний сайт International Wealth. Лучшие украинские финтехстартапы 2020 года. URL : <https://internationalwealth.info/all-aboutfintec/luchshieukrainskiefintehstartapy2020goda/>

⁶⁶⁸ Безпалій Р. В. Фінтех-інновації: передумови становлення та сучасні тенденції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 2. С. 44–49; Офіційний сайт International Wealth. Лучшие украинские финтехстартапы 2020 года. URL : <https://internationalwealth.info/all-aboutfintec/luchshieukrainskiefintehstartapy2020goda/>

**Розділ IV. Основні вектори зміцнення фінансового простору
в аспекті взаємозв'язку глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій**

Продовження таблиці 4.10

1	2
Mo.cash	Стартап для швидких кредитних рішень. Форма кредитування працює як звичайний P2P переказ, а перевірка потенційних позичальників проводиться за допомогою спеціальної власної та міжнародної системи оцінки ризиків
Panzly	Платформа, де можна придбати онлайн-страховий поліс на випадок відміни або затримки авіарейсу на 2+ години. Стартап вже підписав договір про співпрацю з європейською страховою компанією, яка обслуговує 18 країн
ReporTax	Спеціальний бот-бухгалтер, за допомогою якого можна платити податки, заповнювати та подавати звітність для єдиного соціального внеску та єдиного податку в податкові органи, а також отримувати нагадування про чергові податкові платежі

Нині близько половини українських стартапів здійснює свою діяльність і на європейському та міжнародному рівнях із пропозицією ефективних рішень для складних технологічних проєктів у сфері фінансової та страхової діяльності. Зважаючи на те, що європейські і міжнародні фінансові корпорації постійно впроваджують фінансові інновації і залучають стартапи для розв'язання своїх завдань через свої програми акселерації й інкубації, у ФінТех з України є чудова можливість заявити про власні унікальні розробки.

Значними факторами впливу на ринок ФінТех є ініціативи державних органів. Так, НБУ було запущено ряд проєктів та прийнято такі нормативно-правові акти:

- «розроблено Концепцію розвитку інноваційних наглядових (СупТех) та регуляторних (РегТех) технологій;
- підписано Меморандум про сприяння конкурентному платіжному ринку;
- презентовано проєкт концепції побудови в Україні системи миттєвих платежів.
- взято участь у розробці Закону України «Про платіжні послуги», що дає можливість регулятору випускати цифрову валюту, розширювати продуктову лінійку поточним гравцям, сприяє появі дев'яти нових категорій надавачів платіжних послуг, зміні процесу переказу коштів для небанківських фінансових корпорацій, появі відкритого банкінгу, прозорості інформації для клієнтів»⁶⁶⁹.

⁶⁶⁹ Каталог фінтех-компаній України 2021. URL : <https://fintechinsider.com.ua/yak-ukrayinskyj-finteh-rozvyvavsya-v-2021-roczy-doslidzhennya-uafic/>

Фінансовий простір України в умовах глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій

Міністерство цифрової трансформації України впродовж року працювало над низкою ініціатив, що стосуються ФінТех:

1. Розроблено підходи щодо е-резиденства.
2. Запропоновано спільно з Blockchain4Ukraine ухвалення Закону України «Про віртуальні активи».
3. Ухвалення Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні».
4. Презентовано дорожню карту розвитку ринку віртуальних активів.
5. Реалізовано проєкт «Інтернет-субвенцій» з підключення сіл до оптичного інтернету.

6. Підтримано створення Фонду фондів.

7. Ухвалено план розвитку 5G.

НКЦПФР було дозволено торгувати акціями 12 компаній США на ринку цінних паперів України, що дало змогу розширити перелік цінних паперів іноземних компаній до 85 найменувань.

Значними подіями для ФінТех на ринку фінансових послуг України також стали:

- 1) створення Open Banking API HUB в Україні;
  - 2) представлення стенду українських компаній на найбільшій ІТ-конференції світу Web Summit (компанії відібрані Українським фондом стартапів та Ukrainian Hub);
  - 3) вихід з пілотів у робочий режим трьох нових необанків.
  - 4) випуск NFT українськими митцями;
  - 5) стипендії у криптовалюті та проєкт зарплати в цифровій гривні.
- 42 % ФінТехів зазначили, що ведуть активну взаємодію із банками, а своїми основними конкурентами було названо ІТ-компанії.

Лева частка M&A угод відбулась на ринку банківських послуг. У процесі оформлення перебуває Альпарі банк із Укрпоштою, а один із провідних українських банків ПУМБ розпочав процес купівлі «Ідея банк». Наразі уперше з 2016 року банк з України було куплено іноземною компанією – було укладено угоду між «БТА Банк» і казахським банківським холдингом Kaspi.kz.

2020–2021 роках лідером у сфері діяльності стартапів є технологічна інфраструктура, де основним продуктом є створення ІТ-рішень для фінансових корпорацій, зокрема банків. Надавачі таких виду послуг становлять 22 % опитаних компаній. 2020 року їх частка становила 2 %. У цілому 23 % компаній відносять себе до сфери Technology

**Розділ IV. Основні вектори зміцнення фінансового простору
в аспекті взаємозв'язку глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій**

and Infrastructure. Частково таку популярність серед бізнесу саме цієї галузі можна пояснити другим роком пандемії, яка змушує переходити бізнеси в онлайн і створює попит на продуктові компанії, які могли б забезпечити легкість ведення підприємницької діяльності у цифровому просторі. Друге місце також залишається незмінним – платіжні сервіси та перекази, що становлять 19 %. Люди все частіше користуються безготівковими платежами, 9 з 10 операцій є безготівковими.

Покупки в інтернеті становили близько 25 % від усіх безготівкових операцій. Тож очікується, що ця сфера буде залишатись у топі й надалі. Компанії, що займаються споживчим кредитуванням, займають 14 % ринку, водночас 2020 року – лише 7 %. Швидкість онлайн-кредитів, можливість оформлення позики 24/7 та нижчі, ніж у банків вимоги до скорингу, роблять швидкі кредити популярними серед населення. Попит штовхає пропозицію і посилює конкуренцію серед компаній-представників сегменту. Найменш розвиненими нішами залишаються краудфандинг та сервіси з порівняння фінансових послуг. Свої позиції погіршили сфери кредитування бізнесу та блокчейн, а покращили – сфери права та страхування.

Рисунок 4.9 – Розподіл ФінТеху за сферами діяльності 2020–2021 роки⁶⁷⁰

⁶⁷⁰ Каталог ФінТех-компаній України 2021. URL : <https://fintechinsider.com.ua/yak-ukrayinskyj-finteh-rozvyvavsya-v-2021-roczy-doslidzhennya-uafic/>

Плани залучення інвестиції фінтех-компаніями

Джерела фінансування фінтех-компаній

Рисунок 4.10 – Плани залучення інвестицій ФінТех-компаніями і джерела їх фінансування 2021 року⁶⁷¹

За аналітичними даними Української асоціації ФінТех та інноваційних компаній та Українського Фонду Стартапів, засновники ФінТех-компаній здебільшого фінансують їх створення за рахунок власних коштів (65 % респондентів). Кошти від приватних інвесторів залучило 18 %, а янгельські інвестиції як джерело інвестицій вказало лише 2 %. У попередні ж роки частка янгельських інвестицій становила 6–9 %.

⁶⁷¹ Каталог фінтех-компаній України 2021. URL : <https://fintechinsider.com.ua/yak-ukrayinskyj-finteh-rozvyvavsya-v-2021-rocz-i-doslidzhennya-uafic/>

Розділ IV. Основні вектори зміцнення фінансового простору в аспекті взаємозв'язку глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій

Венчурне фінансування також зменшило свою частку з 5 до 3 %. Це можна пов'язати з тим, що інвестори зосередились на угодах на пізніх стадіях залучення інвестицій у рамках існуючих інвестиційних портфелів із середньо- та низькоризикових активів. За кошти донорських грантів і акселераційних програм було створено близько 9 % компаній.

Суттєво знизилась сума коштів від друзів і родини – з 3 до 1 %. Наразі 35 % ФінТех-компаній не планує залучати додаткові інвестиційні ресурси. «Ті компанії, що мають на меті докапіталізувати свій бізнес, будуть робити це за допомогою залучення приватних інвесторів (31%) та венчурних компаній (27 %). Вкласти особисті гроші у розвиток компанії збираються 18 % опитаних. Порівнянні з попереднім роком позиції змінили ангельські інвестиції. Якщо 2020 року на них розраховували 15 % ФінТехів, то в цьому році – 5 %. Банк як джерело додаткових інвестицій розглядають 3 % компаній. Розмір запланованих додаткових інвестицій становить від 10 тис. дол. США до 12 млн дол. США.

Серед українських ФінТех-компаній найбільш розповсюдженими є технології API, на яких побудовано більшість пропозицій на ринку фінансових послуг. Це логічно, оскільки 22 % ФінТехів працює у секторі Technology and Infrastructure (рис. 4.11).

Рисунок 4.11 – Головні технології серед фінтех-компаній України 2021 року⁶⁷²

⁶⁷² Каталог ФінТех-компаній України 2021. URL : <https://fintechinsider.com.ua/yak-ukrayinskyj-finteh-rozvyvavsya-v-2021-roczy-doslidzhennya-uafic/>

Фінансовий простір України в умовах глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій

Чат-боти стали базовою технологією платіжних сервісів та фінансових продуктів на ринку фінансових послуг. Респонденти із сектору ФінТех зазначають, що застосовують штучний інтелект для створення фінансових продуктів із онлайн-кредитування, страхування і пенсійного забезпечення, порівняння фінансових активів. Найменша кількість відповідей спостерігається в оптичному розпізнаванні символів, NFT та DeFi (3 % компаній). Більшість респондентів схиляються до того, що популярність на українському ФінТех-ринку буде набирати блокчейн, а деякі зазначили, що попит буде саме на криптовалюту.

Нагадаємо, що за даними Triple A Україна займає перше місце за кількістю володіння криптовалютою. Власниками є близько 12 % від загальної чисельності населення країни. А за даними американської аналітичної компанії Chainalysis, Україна перебуває на 4-тій позиції в рейтингу глобального індексу сприйняття криптоактивів 2021 року. Тож прогноз може справдитись, і у сфері блокчейну будуть з'являтися все більше ФінТех-проектів.

Прогнозується зростання кількості продуктів, побудованих на штучному інтелекті (ШІ).

Які перспективи ФінТех на українських ринках фінансових послуг? В останньому дослідженні UVCA та Kreston Ukraine Ukraine venture capital and private equity markets 2020 FinTech було визнано однією з найперспективніших індустрій, що стоїть поруч з GameDev, HealthTech і BioTech. Цей тренд підтверджує та Українська асоціація ФінТех й інноваційних компаній, а також Український Фонд Стартапів (рис. 4.12).

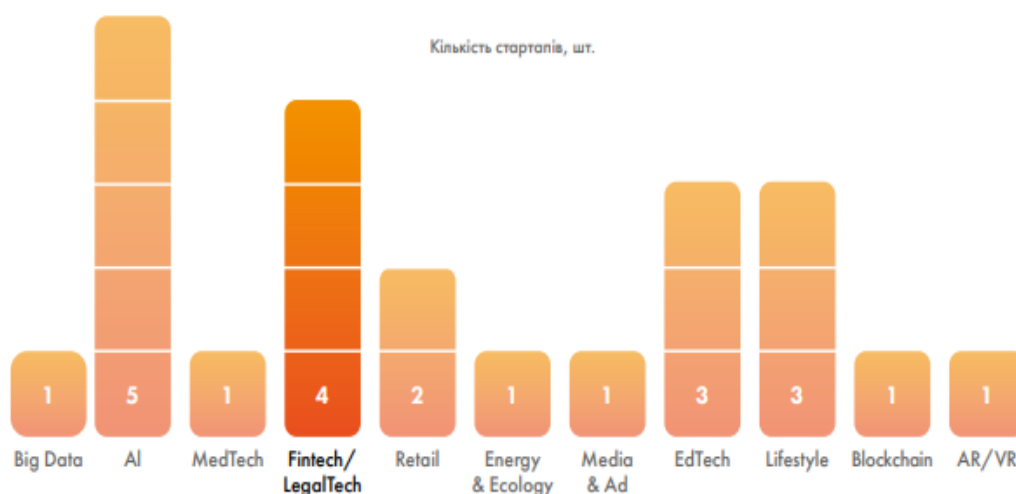

Рисунок 4.12 – Найперспективніші сфери стартапів в Україні⁶⁷³

⁶⁷³ Каталог ФінТех-компаній України 2021. URL : <https://fintechinsider.com.ua/yak-ukrayinskyj-finteh-rozvyvavsya-v-2021-rocz-i-doslidzhennya-uafic/>

Розділ IV. Основні вектори зміцнення фінансового простору в аспекті взаємозв'язку глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій

На рис. 4.12 наведено сфери переможців (за сферами діяльності), які залучили найбільші інвестиції 2021 року. Мінімальним чеком є сума у 100 тисяч євро, а максимальним – близько 5 млн дол. США. ФінТех посідає друге місце після штучного інтелекту із мінімальним відривом. Це доводить тезу про актуальність цього напрямку не тільки в Україні, а й в усьому світі. Цифровізація поглиблюється кожним днем і фінансові ринки не є виключенням: від бізнес-процесів і до буденності пересічної людини ФінТех вже змінив наше життя і продовжуватиме це робити, але з новою силою.

Основною мотивацією органів-регуляторів на ринках фінансових послуг у цільовому сценарії розвитку є спроможність цифрових технологій суттєво збільшувати продуктивність й ефективність фінансової та страхової діяльності. Сфери, що їх використовують, за даними Світового банку, BCG, Accenture, зростають у 2–5 разів швидше за середні показники. Фінансові сервіси, які модернізуються з допомогою цифрових технологій, стають ефективнішими і створюють новітні цінності та якості, що часто приводять до повної трансформації попередньої системи ринку фінансових послуг. Результати цільового сценарію у цілому приведуть до зростання економіки, доходів домогосподарств, капіталізації фінансового бізнесу, податкових надходжень до бюджетів різних рівнів. «Цільовий сценарій формує фокус на національний ринок, а ключові ініціативи – формування у споживачів (бізнес, держава, громадяни) мотивацій, попиту та потреб у цифрових технологіях»⁶⁷⁴.

Місія розвитку цифрової економіки на ринках фінансових послуг і для фінансових корпорацій, і для домогосподарств в Україні:

1. Реалізувати технологічний стрибок на ринках фінансових послуг через перехід від використання до створення цифрових ресурсів (даних і електронних транзакцій).

2. Суттєво підвищити конкурентоспроможність ринків у глобальному середовищі.

3. Забезпечити можливості 10-кратного збільшення обсягу ринків за подальші 10 років.

4. Створити нові можливості для фінансового бізнесу їх клієнтів, зокрема через: 1) створення українцями власного бізнесу з використанням свого інтелекту та знань з використанням цифрових інфраструктур і цифрових платформ; 2) розвиток і масштабування фінансового бізнесу.

---

⁶⁷⁴ Український інститут майбутнього. URL : <https://strategy.uifuture.org/>

Цілі цифровізації:

1. Відкрити двері до високотехнологічних ініціатив, стати полігоном реалізації проєктів цифрових трансформацій у сфері ринків фінансових послуг.

2. Закласти основу для трансформації ринків в конкурентоспроможний та ефективний (технологізація, цифровізація фінансової та страхової діяльності).

3. Залучати фінансові інвестиції та стимулювати економічне зростання у 10–12 % на рік.

4. Створити нові можливості для реалізації людського капіталу, розвитку інноваційних, креативних та цифрових індустрій.

5. Розвинути та захопити світове лідерство щодо експорту цифрових фінансових послуг⁶⁷⁵.

Отже, основними стратегічними технологіями для ринків фінансових послуг України є:

1. Цифрові робочі місця (переваги: гнучкість у виконанні роботи, мобільність, зниження витрат на офісні приміщення та відрядження).

2. Багатоканальне інформування клієнтів (соціальні мережі і комунікації задля активного залучення населення до споживання фінансових послуг; підтримка персоналізації тощо).

3. Відкриті дані (інструменти оцінки і контролю роботи органів-регуляторів і фінансових корпорацій).

4. Електронна ідентифікація громадян через e-ID.

5. Повсюдна аналітика (динамічні процеси у збиранні та аналізі даних для стратегічної діяльності, розроблення програм, ініціатив тощо).

6. «Розумні» машини і засоби (новітні нейронні мережі, віртуальні «розумні» помічники, віртуальні секретарі, які ефективно взаємодіють з іншими машинами й особами).

7. Цифрові державні платформи, зокрема системи класу ERP, CRM тощо.

8. Блокчейн із підтримкою е-голосування, електронного урядування. Він забезпечує досить високі показники захисту інформації і надає можливості створення повністю децентралізованої системи ринку фінансових послуг. Висока стійкість системи ринків фінансових послуг до атак уможливорює використання її у таких сенситивних сферах, як електронні фінанси, держзакупівлі, а також електронні бюджети тощо.

---

⁶⁷⁵ Український інститут майбутнього. URL : <https://strategy.uifuture.org/>

Розділ IV. Основні вектори зміцнення фінансового простору в аспекті взаємозв'язку глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій

Незважаючи на існуючі масштабні наукові розвідки, у майбутньому важливо провести дослідження, що спрямовані на розроблення інструментів і механізмів роботи на ринках фінансових послуг віртуальних цифрових коворкінгів, цифрових хабів, хабів-асоціацій і хакатонів. Доцільною також є розробка win-win фреймворку та систему взаємодії, власне, з розробниками фінансових інновацій і технологій, адже фінансовий світ стає більш глобальним, швидким, мобільним і цифровим.

4.4. Взаємодія банківського та боргового сегментів в умовах повоєнної трансформації фінансового простору

Воєнний і поствоєнний періоди характеризуються необхідністю пошуку шляхів забезпечення ефективної взаємодії всіх сегментів фінансового простору, що ускладнюються масштабністю понесених втрат, зокрема ресурсних і фінансових. У цьому руслі актуалізується дослідження всіх можливих аспектів забезпечення ефективної взаємодії боргового та банківського сегментів, що дозволить скеровувати обмежені фінансові потоки в оптимальні русла. Вивчення ключових аспектів функціонування банківського та боргового сегментів, включаючи аналіз основних показників, а також адаптаційні заходи державної політики, що спрямовані на забезпечення стабільності зазначених сегментів, дозволить виявити наявні проблеми розподілу інвестиційних ресурсів та запропонувати згладжувальні заходи. Ефективність взаємодії банківського та боргового сегментів оцінюватиметься з позиції балансу інвестиційної активності банківських установ на ринку державних боргових цінних паперів та ймовірності виникнення «ефекту витіснення».

Проблеми, що виникали у борговому сегменті України, носять перманентний характер. Водночас розмір державного боргу постійно змінюється як в абсолютному вимірі, так і щодо важливих макроекономічних показників. У період воєнного стану, коли форс-мажорне фінансування видатків виходить за межі фіскальних можливостей України, лише посилить існуючі проблеми, вирішення яких перебуває у площині повоєнної трансформації фінансового простору. За цих обставин зазначимо, що проблематика надмірного боргового навантаження, що проходить межею боргової безпеки України, носить накопичувальний характер і зародилась далеко до початку військових дій на території України.